דמאספורקי בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין. מאי טעמייהו דבית שמאי? אמר קרא: גם שניהם, לרבות שינוייהם. ובית הלל אמר קרא: הם ולא שינוייהם. ובית שמאי הא כתיב הם! ההוא מיבעי ליה: הם ולא ולדותיהם. ובית הלל שמעת מינה הם ולא ולדותיהם, הם ולא שינוייהם. ובית הלל נמי הא כתיב גם! גם לב"ה קשיא. רבי אליעזר בן יעקב מאי היא? דתניא: ר' אליעזר בן יעקב אומר: הרי שגזל סאה של חטין, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ, ועל זה נאמר: ובוצע ברך נאץ ה'. ר' שמעון בן אלעזר מאי היא? דתניא: כלל זה אמר ר' שמעון בן אלעזר: כל שבח שהשביח גזלן ידו על העליונה, רצה נוטל שבחו, רצה אומר לו הרי שלך לפניך. מאי קאמר? אמר רב ששת: ה"ק: השביחה נוטל שבחו, הכחיש אומר לו הרי שלך לפניך, דשינוי במקומו עומד. אי הכי, אפילו השביח נמי! אמרי: מפני תקנת השבים. ר' ישמעאל מאי היא? דתניא: מצות פאה להפריש מן הקמה. לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים. לא הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד שלא מירחו. מירחו, מעשר ונותן לו. משום ר' ישמעאל אמרו: אף מפריש מן העיסה ונותן לו. א"ל רב פפא לאביי: איכפל כל הני תנאי לאשמועינן דב"ש? א"ל: הכי קאמרי: לא נחלקו בית שמאי וב"ה בדבר זה. אמר רבא: ממאי? דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון בן יהודה התם אלא בצבע, הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון. ועד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא לגבוה, משום דאימאיס. ועד כאן לא קאמר ר' אליעזר בן יעקב התם אלא לענין ברכה, משום דהויא ליה מצוה הבאה בעבירה. ועד כאן לא קאמר ר"ש בן אלעזר התם אלא בהכחשה דהדר. ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל התם אלא לענין פאה, משום דכתיב תעזוב יתירא. וכי תימא ליגמר מיניה, מתנות עניים שאני. כדבעי ר' יונתן, דבעי ר' יונתן: מאי טעמא דר' ישמעאל? משום דקסבר שינוי אינו קונה, או דלמא בעלמא קסבר שינוי קונה, והכא משום דכתיב תעזוב יתירא? ואם תמצי לומר טעמא דר' ישמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה, תעזוב יתירא דכתב רחמנא למה ליה? לרבנן, תעזוב יתירא דכתב רחמנא למה להו? מבעי ליה לכדתניא: המפקיר כרמו והשכים לבקר ובצרו, חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, ופטור מן המעשר. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. ומי אמר שמואל הכי? והאמר שמואל: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין! בשלמא לרבא דאמר כי קאמר ר' שמעון בן אלעזר התם בהכחשה דהדר, לא קשיא. כי קאמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, דשינוי במקומו עומד, בהכחשה דהדר. וכי קאמר שמואל התם אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין, בהכחשה דלא הדר. אלא לאביי דאמר כי קאמר רשב"א בהכחשה דלא הדר קאמר, מאי איכא למימר? אביי מתני הכי: אמר רב יהודה אמר שמואל: אמרו

דברים כג

תהלים י

ויקרא וכג

רש"י

מאספורקי · שם מקום : בוצע ברך · גזל ומברך בוצע כמו כל בוצע בצע (משלי א) : מאי קאמר · איירי בשבחה וקתני הרי שלך לפניך והאי לישנא לא שייך למימר אלא באומר לו טלנו כמות שהוא כחוש : מצות פאה להפריש מן הקמה · דכתיב לא תכלה פאת שדך לקצור (ויקרא יט) : מרחו · מחליק את הכרי ברחת ומירוח הוי גמר מלאכה למעשר הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני שאילו היה נותנו קודם מירוח אע"פ שעני מירח לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כרי פטור מן המעשר שהרי הפקר הוא אבל עכשיו שנתמרח ביד בעל הבית נתחייב במעשר דהכי אמרינן במסכת ברכות (דף מ:) לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו : אף מפריש מן העיסה · פאה אם לא נתנה כבר ואילו לת"ק אין מפריש מן העיסה לא דקנייה בשינוי והוי ממון שאין לו תובעים דעד השתא דישה לאו שינוי הוא דאוכל הוא כמו שהיה : איכפל תנאי · טרחו ועמלו ונתקבצו לכך : בהכחשה דהדר · תשמנו וחוזר לקדמותו : תעזוב יתירא · בקדושים תהיו כתיב לא תכלה פאת שדך לקצור ובשור או כשב כתיב לא תכלה פאת שדך בקוצרך תרי קראי תעזוב אותו למה לי שמע מינה לאתויי שינוי דלא קני הכא : תעזוב יתירא למה לי · הא בעלמא נמי לא קני שינוי : ה"ג ותו לרבנן תעזוב יתירא למה לי · המפקיר והשכים לבקר · קודם שיבאו עניים לבצרה שזכו בהפקר אם הוו קודמין : פרט בכרם ולקט בקמה : חייב בפרט כו' · דאע"ג דהפקר פטור מעולם דכתיב ארצך שדך וכרמך מהאי תעזוב יתירא נמעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן המעשר ובכל הני כתיב תעזוב יתירא בקדושים כתיב כרמך לא תעולל ופרט כו' ובמשנה תורה (כד) כתיב כי תבצור כרמך לא תעולל וכן לא תפאר אחריך דהיינו פרט תפאר אשכוליי"ר ופאה נמי מיכלא משמע דתנא דבי ר' ישמעאל (חולין דף קלא·) שלא תטול תפארתו ממנו שכחה כתיב במשנה תורה (שם) לא תשוב לקחתו וגו' ובאילן כתיב לא תפאר אחריך ואמר מר בפרק י' דחולין (שם) אחריך זו שכחה ולא בני לגמרי ומכתב באילן לגר ליתום אלא לא תפאר אחריך ואגא ידעגא דלעניים הוא כדאשכחן בעומרים : אבל במעשר לא כתיב תעזוב יתירא : אין שמין · בפרק ראשון (דף יא·) גבי בעלים מטפלין בנבלה אמר שמואל דלנזקין הוא דשמין את הנבלה לניזק ומוסיף עליה מזיק עד שמשלים לו נזקו אבל גנב וגזלן שגנבו בהמה ומתה או כחשה אין שמין את הנבלה אלא שלמים יהא וכם ישלמו בהמה מעליא דלאו שינוי קני : פלוגתא דאביי ורבא לעיל במתני' : בהכחשה דלא הדר · כגון מתה או נשברה רגלה :

אמרו

[illegible] [ע"ש]

[illegible]

[בבא מצי' קא: סוטה טו. יבמות כח·]

[מכות טז: ושי"ן]

[illegible]

תוספות

ואפאה (והפ"ס) [והפריש] ממנה חלה · משעת גלגול מתחייב בחלה אלא רבותא קמ"ל דאע"פ שעשה כל השינויים הללו אין אלא מנאץ א"נ משום דהכא דאין תחילתו עיסה אין מתחייב בחלה עד אחר אפייה נקטה הכי :

לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים · אביי לטעמי' דאמר בריש תמורה (ד' ו· ושם ד"ה אמר) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ומפרש התם דטעמא דיפריש מן העומרים משום תעזוב יתירא דבלא תעזוב יתירא לא היה מיחייב דכיון דעבר על לא תכלה הוה אמינא דלהוי פטור ונהי דאצטריך אביי במתניתין ע"כ לר' ישמעאל למימר שינוי במקומו עומד אבל לרבא דאמר התם כל דאמר רחמנא לא תעביד כי עביד לא מהני בלא תעזוב יתירא מפריש מן העומרין ולא מבעי ליה תעזוב יתירא אלא למפקיר כרמו או לרבי ישמעאל אי שינוי קונה אצטריך דמפריש מן העיסה ואם תאמר לאביי דאצטריך תעזוב יתירא לחייב מן העומרים מפקיר כרמו מגליה דחייב בפאה וי"ל דתרתי ש"מ וכן צ"ל לרבא אליבא דרבי ישמעאל אי סבר רבי ישמעאל דשינוי קונה ודריש תעזוב יתירא לחייב מן העיסה אם כן המפקיר כרמו מגליה דמשמע דהאי דרשה אתיא כר"ע מדדייק בפרק בא סימן (נדה ד' נ· ושם ד"ה מין) והא דתנן התם כל שחייב בפאה חייב במעשר היינו כל מין שחייב בפאה חייב במעשר דאי לאו הכי הרי מפקיר כרמו דחייב בפאה ופטור מן המעשר ומאי ראיה היא דלמא מתני' כרבי ישמעאל דמוקי תעזוב יתירא לחייב מן העיסה ולא מייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא ודאי ליכא דפליג אההיא תנא דמפקיר כרמו ותרתי ש"מ כדפרישית : **מרחו** מעשר ונותן לו · ואפילו למאן דאית ליה ברירה כל זמן שלא הפריש פאה ולא ברירה היא הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר ואם תאמר תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו ואין לומר דתרומה בלאו הכי יפריש העני וכל פאה חייבת בתרומה חדא דא"כ מקדים מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות בפ"ק (מ"ה) אין תורמין מן הלקט ומן השכחה כו' ונראה לפרש משום דתרומה דבר קל לתרום לא חש להזכיר ויש מפרשים דלהכי אין תורם משום דבגורן רגילין לתרום *כדתנן במסכת מעשר (פ"ג) מלא פירות ממרחין בשדה מכונסין אסורים משום גזל מפוזרין מותרין משום גזל בין כך ובין כך חייבין במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן ניטלה תרומה גדולה :

ותנן

[כדאי' בירושלמי במס' מעשרות פ"ב הל"ג וכן הגיה מהרש"א בסנהדרין פתי' ד"ה מרחו]

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי' פ"א מהל' ברכות הל' יט וע"ש בכ"מ סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קצו סעיף א :

ט ב ג מיי' פ"ב מהל' גזילה ואבידה הל' ב ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' ג :

י ד ה מיי' פ"א מהל' מתנות עניים הל' א והלכה ב :

גליון הש"ס

גמ' גם לב"ה קשיא · עיין לעיל דף כד ע"א תוספות ד"ה חמור : שם והפריש ממנה חלה · עיין ברכות דף מה ע"א תוס' ד"ה אכל טבל :

יאי טעמייהו דב"ש

שהשביחה גזלן וכו' ·

בהכחשה וכו' אי הכי אפי' השביחה נמי ·

לאביי איכפל כל הני

לגמר מינה ומתנות

ואם תמצא לומר ·

את כרמו והשכים לבקר